
■ A LA TSCHERTGA D'IN BUN PLED

Co dir «durchsetzen» per rumantsch?

DA CLAUDIA CADRUVI / ANR

Isa tracta da l'uschenumnada «Durchsetzungsinitiative». Co po mai duess ins numnar quella per rumantsch? Ina odissea atras vocabularis e pledaris e ponderaziuns senza vegnir ad ina conclusiun definitiva:

Ils iniziants na van betg d'accord cun la moda e maniera co che l'iniziativa per il repatriament dad esters criminals vegn realisada. Els n'èn betg cuntents ch'il tribunal federal resguarda en tscherts cas er ils dretgs umans e na repatriescha perquai betg tuts esters che han commess in delict. Cun la «Durchsetzungsinitiative» vul la pps uss «chatschar atras» u «sfurzar atras» ils repatriaments. Duess ins pia dir «iniziativa per chatschar atras» u «iniziativa per sfurzar atras»? U forsa perfin «iniziativa da far il botsch», damai che la pps è permalada ch'i na va betg adina tenor ses nas.

Las variantas cun «chatschar atras» e «sfurzar si» vegnissan en mintga cas chapidas. Ma ellas han in tif negativ. Gliez na manglass ina tala expressiun en ina debatta politica betg avair. Ed «iniziativa da far il botsch» è sa chapescha ina sgnocca ch'è divertenta mo per quels che na prendan betg serius ils intents da la pps. Sin il pli tard dapi ils 9 da favrer savain nus ch'igl è meglier da betg far legher davart iniziativas ord la cuschina da la pps.

Augnain exista gea gia in pled uffizial per «Durchsetzungsinitiative» en il vocabulari da la confederaziun: «iniziativa per il repatria-

ment effectiv da las personas estras criminalas». L'expressiun tuna bravamain da palpigi ed igl è ina liongia da plets bunamain sempiterna. Na giessi betg in zichel pli curt e sec? Ins dastgass bain duvrar in pau fantasia e creativitat a favur d'ina denominaziun rumantscha pli populara.

Quai è spert ditg. Pli vess vai dentant da propi rabagliar nà in'expressiun valabla. En ils vocabularis dals idioms ed en il pledari grond na chattan ins nagin pled cuntentaivel per «durchsetzen». Ins sto tschertgar cun auters chavazzins ed ins arriva tar «ademplir», «accomplir», «realisar» etc. Fiss «iniziativa per ademplir il repatriament dad esters criminals» ina schliaziun? Propi persuadent na tuna quai era betg.

Sin la pagina d'internet taliana dals iniziants chattan ins il slogan «Mettere in atto la volontà popolare!» La versiun curta da l'iniziativa ha num per franzos «initiative de mise en œuvre». Quai regorda in pau al «mettre en vigur» per rumantsch. «Vigur» ha plinavant anc autras significaziuns. I munta «forza», «pussanza» e «viscladad». En sazez èsi gist quai ch'ils iniziants giavischan: ch'ins dettia vigur a lur emprima iniziativa e repatrieschia ils esters criminals? Pudess ins pia dir «iniziativa per dar vigur»? Per la contribuziun dad oz vegn duvrada questa expressiun – per guardar sch'ella sa cumprova.

Uè «vigur» forsa in memia bel pled per ils intents dals iniziants? Po dar. Ma gliez fiss en mintga cas betg ina dumonda linguistica.